अध्याय 2: संयुक्त-व्यञ्जनानि

विषय-सूची

2 प्रश्नावली · 2 प्रश्न

प्रश्नावली 1	वर्ण-वियोगः (पदानां वर्णविभाजनम्)	1 प्रश्न
प्रश्नावली 2	वर्ण-संयोगः (वर्णेभ्यः पदनिर्माणम्)	1 प्रश्न

प्रश्नावली 1 — वर्ण-वियोगः (पदानां वर्णविभाजनम्)

प्रश्न 1

अधोलिखितानि पदानि वर्णशः विभजत (वर्ण-वियोगं कुरुत)। यथा— अजः = अ + ज् + अ + ः।

हल

वर्ण-वियोगे प्रत्येकं व्यञ्जनं हलन्तरूपेण (् सहितम्) पृथक् लिख्यते, तेन सह योजितः स्वरः च पृथक् दर्श्यते। संयुक्त-व्यञ्जनं (क्ष, त्र, ज्ञ, द्र आदि) स्व-घटक-वर्णेषु विभज्यते — यथा त्र = त् + र् + अ, ज्ञ = ज् + ञ् + अ।

अधः पाठ्यपुस्तकस्य केचन पदानि उदाहरणरूपेण विभक्तानि; एतेन एव क्रमेण शेषाणि पदानि छात्राः विभजन्तु।

उत्तर: राजः = र् + आ + ज् + अ + ः ; देवः = द् + ए + व् + अ + ः ; कुसुमम् = क् + उ + स् + उ + म् + अ + म् ; मानुषम् = म् + आ + न् + उ + ष् + अ + म् ; त्र = त् + र् + अ ; प्र = प् + र् + अ ; वज्रम् = व् + अ + ज् + र् + अ + म् ; प्रगतिः = प् + र् + अ + ग् + अ + त् + इ + ः ; ध्वनिः = ध् + व् + अ + न् + इ + ः ; वाक्यम् = व् + आ + क् + य् + अ + म् ; पद्मम् = प् + अ + द् + म् + अ + म् ; सन्धिः = स् + अ + न् + ध् + इ + ः ; व्याकरणम् = व् + य् + आ + क् + अ + र् + अ + ण् + अ + म् ।

प्रश्नावली 2 — वर्ण-संयोगः (वर्णेभ्यः पदनिर्माणम्)

प्रश्न 1

अधोलिखितान् वर्णान् संयोज्य पदानि रचयत (वर्ण-संयोगं कुरुत)। यथा— द् + आ + श् + अ + र् + अ + थ् + इ + ः = दाशरथिः।

हल

वर्ण-संयोगे पृथक्-पृथक् दत्ताः वर्णाः क्रमेण मिलित्वा एकं पदं रचयन्ति — हलन्त-व्यञ्जनेन सह अग्रिमः स्वरः योज्यते।

उदाहरणानुसारं शेषाणि पदानि छात्राः संयोज्य लिखन्तु।

उत्तर: द् + आ + श् + अ + र् + अ + थ् + इ + ः = दाशरथिः (उदाहरणम्)। एतेन एव क्रमेण दत्तान् वर्णान् संयोज्य पदानि रचयन्तु।